

Suvestinė redakcija nuo 2018-10-06 iki 2019-02-22

Įsakymas paskelbtas: TAR 2017-03-01, i. k. 2017-03438

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR BENDRUOMENINĖS VEIKLOS
STIPRINIMO 2017–2019 METŲ VEIKSMŲ PLANO PATVIRTINIMO**

2017 m. vasario 28 d. Nr. A1-99
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimo Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ 1.6.6 papunkčiu ir Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, 4.3.5 papunkčiu ir įgyvendindamas 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, 2 prioriteto „Veikli ir solidari visuomenė“ 2.2 tikslą „Didinti bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį“:

1. T v i r t i n u pridedamą Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017–2019 metų veiksmų planą (toliau – Veiksmų planas).
2. R e k o m e n d u o j u savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Veiksmų planą ir iš savivaldybių biudžetų skirti lėšų jo priemonėms įgyvendinti.
3. P a v e d u šio įsakymo vykdymo kontrolę viceministrui pagal veiklos sritį.

Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Linas Kukuraitis

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos socialinė apsaugos
ir darbo ministro 2017 m. vasario 28 d.
įsakymu Nr. A1-99

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ IR BENDRUOMENINĖS VEIKLOS STIPRINIMO 2017–2019 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017–2019 metų veiksmų plano (toliau – Veiksmų planas) tikslas – sudaryti ilgalaikės nevyriausybinių sektoriaus (toliau – NVO sektorius) plėtros sąlygas, skatinti nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) vienijimąsi ir jų bendradarbiavimą su viešuoju sektoriumi, NVO finansinį savarankiškumą, verslumą, savanoriškos veiklos plėtrą, užtikrinti informacijos apie NVO sektorių sklaidą, stiprinti bendruomeninę veiklą.

II SKYRIUS NVO SEKTORIAUS PADĖTIES APŽVALGA

2. Nevyriausybinių, arba trečiasis, sektorius yra svarbi visuomenės dalis. NVO yra laikomos valstybės pilietinio, socialinio ir iš dalies ekonominio gyvenimo rodikliu, atspindinčiu visuomenės raidos ypatybes ir problemas tam tikru laikotarpiu, lanksčiai ir operatyviai reaguojančiu į kintančius visuomenės poreikius. Piliečių telkimas į NVO, aktyvus dalyvavimas jų veikloje, tankus stiprių NVO tinklas yra esminė demokratijos išlikimo ir jos tolesnės raidos sąlyga. Dalyvavimas NVO veikloje skatina asmenis imtis iniciatyvos, bendradarbiauti, prisiimti atsakomybę už bendruosius valstybės reikalus.

3. 2015 m. Pilietinės visuomenės organizacijų tvarumo indekso tyrimo (toliau – PVO tvarumo indekso tyrimas) duomenimis, 2015 m. Lietuvoje buvo apie 28 000 NVO, kurios įregistruotos kaip labdaros ir paramos fondai, asociacijos ar viešosios įstaigos, tačiau iš jų veiklą vykdė apie 12 000. Daugiau kaip 1 800 NVO yra laikytinos ir bendruomeninėmis organizacijomis. NVO veiklos sritys ir vykdomos funkcijos yra labai įvairios – nuo paslaugų teikimo socialinėje, švietimo, kultūros srityse, naujų iniciatyvų propagavimo iki pagalbos neįgaliesiems, žmogaus teisių apsaugos ir t. t.

4. PVO tvarumo indekso tyrimas rodo, kad NVO organizaciniai pajėgumai didėjo, daugėjo jų teigiamų valdymo ir kitų veiklos sričių poslinkių, bet silpnėjo visuomenės dalyvavimas NVO veikloje. Pilietinės visuomenės instituto 2015 m. atlikto Pilietinės galios indekso tyrimo duomenimis, tik 7 proc., t. y. 2 proc. mažiau negu 2014 m., apklaustųjų teigė dalyvavę NVO ar pilietinėje veikloje. Tai rodo pilietinės galios sąstingį.

5. 2015 m. dar labiau smuko ir pilietinis visuomenės aktyvumas: nors pavienių sėkmingų pilietinių akcijų būta, didesnė Lietuvos gyventojų dalis teigė nepaaukojusi labdarai ar kitaip neparėmusi asmenų, organizacijų, kuriems ši parama reikalinga (2015 m. labdarai aukoję teigė 44 proc. respondentų, t. y. 12 proc. mažiau nei 2014 m.), dar labiau sumenko visuomenės dalyvavimas aplinkos tvarkymo talkose (2015 m. į šią veiklą įsitraukė 41 proc. respondentų, t. y. 9 proc. mažiau nei 2014 m.), mažiau žmonių įsitraukė ir į gyvenamosios vietos bendruomenės veiklas (2015 m. šiose veiklose dalyvavo 29 proc. respondentų, t. y. 5 proc. mažiau nei 2014 m.). Paašškėjo, jog aptariamuoju laikotarpiu, t. y. 2015 m., 22 proc. žmonių dalyvavo vienos organizacijos ar sambūrio veikloje, 10 proc. – kelių veikloje, tačiau net 68 proc. respondentų nebuvo įsitraukę į jokios organizacijos veiklą. Mažesnis gyventojų įsitraukimas į NVO veiklą siejamas su nepakankamu visuomenės informavimu apie NVO sektoriaus veiklą, todėl darytina išvada, kad Lietuvos gyventojai apie NVO žino mažai. UAB „Eurointegracijos projektai“ 2014 m. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Ministerija) užsakymu atlikto Nevyriausybinių sektoriaus raidos tyrimo (toliau – NVO sektoriaus raidos tyrimas) duomenimis, 40 proc. apklaustųjų nieko nežinojo apie NVO veiklą, o NVO lėšų panaudojimo skaidrumu abejojo net 27 proc. apklaustųjų, todėl visuomenės informavimas apie NVO, jų vykdomą veiklą, gerąją patirtį išlieka svarbi priemonė formuojant teigiamą įvaizdį apie NVO veiklą, jų indėlį į šalies ūkio augimą ir skatinant gyventojus tapti pilietiškai aktyvesnius.

6. Vadovaujantis PVO tvarumo indekso tyrimo, NVO sektoriaus raidos tyrimo duomenimis, žmogiškųjų išteklių kaita ir trūkumas, nepakankami organizaciniai pajėgumai, gebėjimų pritraukti lėšas stoka išlieka esminė NVO sektoriaus problema. Šiuo metu šalies ekonomika stabilizavosi, atsiranda daugiau darbo vietų ir NVO darbuotojai pereina į privatų bei viešąjį sektorius, kur gauna pastovų atlyginimą. Kadangi NVO užtikrina tik trumpalaikį konkurencingą atlygį, jos išgali samdyti profesionalus (pvz., finansininkus, viešųjų ryšių, informacinių technologijų specialistus, teisininkus) tik pagal trumpalaikes sutartis konkrečioms užduotims atlikti. Dėl epizodiško profesionalų darbo nukenčia NVO veiklos tęstinumas ir kokybė. Pažymėtina, kad, NVO sektoriaus raidos tyrime dalyvavusių organizacijų duomenimis, apie 45 proc. NVO neturėjo nė vieno darbuotojo, dirbančio pagal neterminuotą darbo sutartį. Taip pat nustatyta, kad NVO trūksta materialinių išteklių: 11 proc. NVO turėjo savo patalpas, didesnioji

dalis (58 proc.) patalpas nuomojosi. Ketvirtadalis NVO neturėjo nė vieno kompiuterio, beveik pusė – savo interneto svetainės. Pagrindiniai NVO finansavimo šaltiniai – savivaldybių (34 proc.) ir ministerijų (24 proc.) skirtos lėšos. Šalyje nėra NVO specialistų rengimo ir nuoseklių kvalifikacijos kėlimo mokymų programų NVO darbuotojams, o pačios NVO mokymo paslaugas dažniausiai perkamos tik tuomet, kai tokias išlaidas dengia atitinkamus projektus finansuojantys rėmėjai.

7. Pažymėtina, kad Lietuvoje gyventojai menkai dalyvauja savanoriškoje veikloje. NVO sektoriaus raidos tyrimas atskleidė, kad gyventojams trūksta informacijos apie savanorišką veiklą ir organizacijas, į kurių veiklą galėtų įsitraukti. Ši problema aktualiausia regionuose ir mažesniuose miesteliuose. 2015 m. Pasaulio filantropijos indekso duomenimis, savanoriškoje veikloje dalyvavo tik 8 proc. apklaustų Lietuvos gyventojų. Samdomų darbuotojų trūkumas NVO taip pat yra kliūtis pritraukiant savanorius ir organizuojant jų veiklą. Tik 8 proc. apklaustų Lietuvos gyventojų 2014 m. dalyvavo savanoriškoje veikloje, o 2013 m. – 13 proc. Regionuose veikiančios NVO nenoriai investuoja į veiklas, skirtas jaunimo savanoriškai veiklai skatinti, nes, baigę vidurines mokyklas, jaunuoliai dažniausiai išvyksta iš savo gyvenamosios vietovės. Be to, Lietuvos visuomenė savanorišką veiklą suvokia kaip jaunimo veiklą, todėl mažai pastangų dedama siekiant pritraukti vyresnio amžiaus savanorius, ypač miestuose.

8. 2015 m. stabilizavus Lietuvos ekonominę padėtį, padidėjo NVO finansavimas iš nacionalinių šaltinių, NVO tapo lengviau surinkti narių įnašus, o, įvedus eurą, šiek tiek padidėjo fizinių asmenų skiriama parama. 2015 m., Europos Sąjungai rengiantis naujam finansavimo laikotarpiui, tarptautinių fondų parama NVO buvo laikinai sustabdyta, nebuvo paskelbta kvietimų teikti paraiškas Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansiniams mechanizms ir Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programai. Šie fondai keletą metų buvo svarus NVO sektoriaus finansavimo šaltinis. PVO tvarumo indekso tyrimo duomenimis, dėl sumažėjusios tarptautinės paramos NVO sektorius mažino veiklos mastą ir darbuotojų skaičių.

NVO sektoriaus raidos tyrimo duomenimis, Lietuvoje yra nedaug finansiškai savarankiškų NVO. Daugumos NVO pagrindiniai lėšų šaltiniai veiklai vykdyti yra valstybės ir savivaldybių organizuojamų projektų atrankos konkursų lėšos. Daugumos projektinę veiklą vykdančių NVO atstovai teigia, kad tokia veikla – epizodinė ir pajamos iš šios veiklos nėra nuolatinės. Nors dalis NVO suvokia savo veiklos galimybes, pradeda verslumo iniciatyvas ir stengiasi užsidirbti, šios iniciatyvos yra pavienės ir neretai orientuotos į organizacijos „išgyvenimą“.

Nedaug NVO dalyvauja viešuosiuose pirkimuose, nes, turėdamos daug mažesnę metinį biudžetą, negali prilygti privataus ir (ar) viešojo sektoriaus subjektų teikiamų paslaugų kokybei ir mastui. PVO tvarumo indekso tyrimo duomenimis, NVO uždirbtos lėšos parduodant savo teikiamas paslaugas sudaro tik iki 10 proc. bendro jų metinio biudžeto. NVO darbuotojų kompetencijų stoka,

mažas darbuotojų skaičius tampa didele tolesnės NVO paslaugų teikimo plėtros kliūtimi.

NVO sektoriaus tyrimo duomenimis, didesnis NVO verslumo mastas paskatintų ir pačių NVO konkurenciją, o tai ilgainiui turėtų teigiamų pasekmių, nes tokia konkurencija padėtų susiformuoti mažiau priklausomam nuo projektinio ar valstybinio finansavimo NVO sektoriui, stiprintų NVO institucinius gebėjimus, sudarytų palankesnes sąlygas NVO plėtrai ir kartu netiesiogiai skatintų pilietinės visuomenės kūrimąsi.

9. 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, numatyta, kad iki 2020 m. 15 proc. viešųjų paslaugų savivaldybėse turėtų teikti NVO. NVO sektoriaus raidos tyrimo duomenimis, Lietuvoje nėra pakankamai išnaudotos viešojo administravimo institucijų ir NVO socialinės partnerystės galimybės teikiant viešąsias paslaugas (socialinės, švietimo, kultūrinės ir kt.) gyventojams, sprendžiant socialines, švietimo ir kt. problemas. To paties tyrimo duomenimis, Lietuvoje egzistuoja monopolizuotas viešųjų paslaugų teikimas ir savivaldybės linkusios steigti savo institucijas (įstaigas) viešosioms paslaugoms teikti, taip pat nėra linkusios keisti paslaugų teikėjus ir daugiau paslaugų teikimo perduoti NVO.

10. Keturiolikai nacionalinių skėtinių nevyriausybinių organizacijų, vienijančių įvairiose viešosios politikos srityse veikiančias NVO, sudarančias Nacionalinę NVO koaliciją, iš viso priklauso daugiau nei 3 000 NVO. Jos į savo veiklas įtraukia per 500 tūkst. šalies gyventojų. Lietuvos NVO tinklai (skėtinės nevyriausybines organizacijos) teikia informaciją savo nariams ir atstovauja jų interesams įvairiose viešosiose politikos srityse, tačiau jos neturi joms specialiai skirtų finansavimo šaltinių, išskyrus Ministerijos skiriamas lėšas nacionalinėms skėtinėms nevyriausybiniams organizacijoms, dirbančioms su vaikais, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybai ir neįgaliųjų asociacijoms.

11. Lietuvoje gana žemi vyresnio amžiaus asmenų, vyresnių nei 55 metai, dalyvavimo visuomeninėje veikloje rodikliai – Europos Komisijos aktyvaus senėjimo indekso duomenimis, Lietuva užima 18 vietą tarp 27 Europos Sąjungos šalių pagal vyresnio amžiaus asmenų dalyvavimą visuomeninėje veikloje. Siekiant paskatinti vyresnio amžiaus asmenis įsitraukti į nevyriausybinių organizacijų veiklą ir dalyvauti visuomeninėje veikloje, tikslinga stiprinti vyresnio amžiaus žmonėms atstovaujančias ir juos vienijančias nevyriausybines organizacijas, remiant jų veiklos projektus.

12. Bendruomenė – tai pilietinės visuomenės pagrindas, todėl, siekiant ilgalaikio bendruomeniškumo, aktyvumo ir aktyvesnio gyventojų įsitraukimo į organizuotą veiklą sprendžiant gyvenamosios vietos bendruomenėms svarbius klausimus, svarbu daugiau dėmesio skirti

bendruomeninėms organizacijoms, kaip pačių bendruomenių narių įsteigtoms ir valdomoms organizacijoms, savarankiškai priimančioms sprendimus ir įgyvendinančioms gyvenamosios vietos bendruomenių poreikius tenkinančias veiklas, remti bendruomeninių organizacijų iniciatyvas.

III SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

13. Veiksmų plano tikslas – sudaryti ilgalaikės NVO ir bendruomeninių organizacijų plėtros sąlygas, stiprinant jų institucinius gebėjimus ir didinant visuomenės informuotumą apie NVO sektorių ir savanorišką veiklą, stiprinti bendruomeninę veiklą.

14. Uždaviniai šiam tikslui įgyvendinti:

14.1. stebėti, rinkti, vertinti ir sisteminti duomenis apie NVO sektoriaus padėtį ir teikti rekomendacijas valstybės institucijoms ir NVO sektoriui;

14.2. gerinti NVO ir bendruomeninių organizacijų plėtros sąlygas, stiprinti jų institucinius gebėjimus, bendruomeninę veiklą;

14.3. skatinti viešojo ir NVO sektorių bendradarbiavimą, teikiant viešąsias paslaugas, ir didinti visuomenės informuotumą apie NVO sektorių ir savanorišką veiklą;

14.4. tobulinti NVO teisinį reguliavimą, sukuriant palankią aplinką NVO sektoriui, gerinant sąlygas jo veiklai vykdyti ir finansavimui užtikrinti.

15. Priemonės Veiksmų plano 14 punkte nurodytiems uždaviniams įgyvendinti ir numatomos lėšos pateikiamos Veiksmų plano 1 priede.

IV SKYRIUS

LAUKIAMIE REZULTATAI

16. Veiksmų plano įgyvendinimo rezultatai:

16.1. ištirta NVO sektoriaus padėtis Lietuvoje ir parengta informacija (rekomendacijos) dėl jo veiklos plėtojimo galimybių;

16.2. sustiprinti NVO ir bendruomenines organizacijas vienijančių asociacijų instituciniai gebėjimai ir sudarytos palankesnės jų plėtros sąlygos, sustiprinta bendruomeninė veikla;

16.3. sustiprintas viešojo ir NVO sektorių bendradarbiavimas, teikiant viešąsias paslaugas, taip pat sudaryta palankesnė aplinka (sąlygos) informacijos sklaidai apie NVO sektorių ir savanorišką veiklą;

16.4. parengti teisės aktai, gerinantys NVO veiklos teisinį reguliavimą, sukuriantys

palankesnes sąlygas NVO veiklai vykdyti ir jų finansavimui užtikrinti.

V SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMAS IR FINANSAVIMAS

17. Veiksmų planas įgyvendinamas 2017–2019 m.
18. Veiksmų plano įgyvendinimas finansuojamas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų ir kitų teisėtų finansavimo šaltinių.
19. Veiksmų plano įgyvendinimo stebėseną vykdo ir pasiektą pažangą vertina Ministerija.

VI SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI

20. Veiksmų plano įgyvendinimo vertinimo kriterijų ir jų reikšmių sąrašas pateikiamas Veiksmų plano 2 priede.

Priedų pakeitimai:

A1-99_1priedas

Priedo pakeitimai:

Nr. [A1-661](#), 2017-12-22, paskelbta TAR 2017-12-27, i. k. 2017-21285

Nr. [A1-395](#), 2018-08-01, paskelbta TAR 2018-08-02, i. k. 2018-12783

Nr. [A1-550](#), 2018-10-05, paskelbta TAR 2018-10-05, i. k. 2018-15849

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-661](#), 2017-12-22, paskelbta TAR 2017-12-27, i. k. 2017-21285

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. vasario 28 d. įsakymo Nr. A1-99 „Dėl Nevyriausybinų organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-395](#), 2018-08-01, paskelbta TAR 2018-08-02, i. k. 2018-12783

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. vasario 28 d. įsakymo Nr. A1-99 „Dėl Nevyriausybinų organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo

3.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-550](#), 2018-10-05, paskelbta TAR 2018-10-05, i. k. 2018-15849

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. vasario 28 d. įsakymo Nr. A1-99 „Dėl Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo